

Nr 118.

Godkänd av första kammaren den 19 april 1918.

Godkänd av andra kammaren den 19 april 1918.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i vissa punkter under fjärde huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen angående tilläggsstat för år 1918 gjorda framställningar.

(Statsutskottets utlåtanden nr 4 A punkterna 1:o), 49:o), 50:o), 56:o), 63:o), 78:o), 79:o) och 83:o) samt nr 4 B punkterna 1:o), 5:o), 8:o)—10:o), 13:o)—17:o), 20:o), 25:o)—27:o) och 29:o).)

Till Konungen.

1919 års riksstat.

1:o) I den till riksdagen den 14 januari 1918 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Eders Kungl. Maj:t under punkt 1 av fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen dels att, med godkännande av det vid statsrådsprotokollet fogade förslag till övergångsstat för lantförvarsdepartementets avdelning av Eders Kungl. Maj:ts kansli, å riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag om 5,200 kronor, benämnt »Övergångsstat, förslagsanslag, högst»; dels förklara, att å övergångsstaten uppförd befattningshavare skall vara skyldig bestrida en andre kansli-sekreterarbefattning i lantförvarsdepartementet samt att i den ordinarie staten upptagna avlöningsbeloppet för sistnämnda befattning skall för motsvarande tid besparas, ävensom att beträffande ett i övergångsstaten upptaget provisoriskt avlöningstillägg skola gälla de för dylikt tillägg för befattningshavare i statsdepartementen för år 1917 fastställda grunder och villkor.

Ifrågavarande anslagsäskande är föranlett av den vid 1917 års riksdag beslutade löneregleringen för statsdepartementen.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag, dels med godkännande av det vid statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden den 14 januari 1918 fogade förslag till övergångsstat för lantförsvarsdepartementets avdelning av Eders Kungl. Maj:ts kansli å riksstaten uppfört ett nytt ordinarie anslag om 5,200 kronor, benämnt »Övergångsstat, förslagsanslag, högst»; dels ock förklarat, att å övergångsstaten uppförd befattningshavare skall vara skyldig bestrida en andre kanslisekreterarbefattning i lantförsvarsdepartementet samt att det i den ordinarie staten upptagna avlöningsbeloppet för sistnämnda befattning skall för motsvarande tid besparas, ävensom att beträffande det i övergångsstaten upptagna provisoriska avlöningstillägget skola gälla de för dylikt tillägg för befattningshavare i statsdepartementen för år 1917 fastställda grunder och villkor.

2:o) Eders Kungl. Maj:t har under punkt 48 av denna huvudtitel föreslagit riksdagen att öka ordinarie reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommendantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel, nu 1,871,350 kronor, med 238,300 kronor till 2,109,650 kronor.

Detta anslag är i riksstaten för år 1918 upptaget med 1,871,350 kronor.

Jämlikt den av Eders Kungl. Maj:t fastställda staten för anslaget användande är detsamma fördelat sålunda:

Tit. I.	Lantförsvarets under arméförvaltningens fortifikationsdepartements vård och uppsikt ställda fastigheter.....	kronor 1,482,000:—
Tit. II.	Kommendantskapsutgifter	» 92,750:—
Tit. III.	Fortifikationens övningar	» 177,000:—
Tit. IV.	Fortifikationens materiel	» 119,600:—
	Summa kronor	1,871,350:—

Titel I.

Under ifrågavarande titel äro beräknade bland annat de årliga underhållskostnaderna för arméns byggnader och fästningar.

Enligt de grunder för anslagstitelns beräkning, som framlades för 1916 års riksdag, upptagas kostnaderna för byggnadernas årliga underhåll till $\frac{1}{2}$ procent av anläggningskostnaden under 1—4 året, $\frac{3}{4}$ procent under 5—8 året och 1 procent efter det nionde året.

Då en del i samband med 1914 års härordning beslutade byggnader under år 1918 komma att bli fullt färdiga, har på denna grund

en ökning av titeln ansetts erforderlig med 8,100 kronor, vartill för ökade underhållskostnader för vissa kasernetablissemang enligt nämnda beräkningsgrunder kommer ett belopp av 11,000 kronor.

Åtskilliga mindre byggnads- och reparationsarbeten, för vilka kostnaden förut bestritts från allmänna besparingarna eller anvisats under förskottstitel, hava i samband med förskotts-förfarandets avveckling ansetts böra bekostas av detta anslag. För sådant ändamål har ett belopp av 100,000 kronor beräknats å denna anslagstitel såväl å 1919 års stat som å tilläggsstaten för år 1918.

Anslagstiteln för år 1919 skulle följaktligen undergå en ökning med (8,100 + 11,000 + 100,000 =) 119,100 kronor.

Titel II.

Av de under denna titel beräknade kommandantskapsutgifterna äro 83,970 kronor avsedda för Bodens fästning.

Sedan 1916 års riksdag efter därom av Eders Kungl. Maj:t gjord framställning beslutit viss ändrad organisation av polispersonalen i Boden och å Karlsborg, att träda i kraft från och med år 1917, har Eders Kungl. Maj:t på därom gjord framställning beviljat medel för viss utrustning ävensom för underhåll av densamma åt fästningspolispersonalen i Boden. Underhållskostnaderna, som beräknats uppgå till 800 kronor per år, hava nu av Eders Kungl. Maj:t upptagits vid beräkningen av förevarande anslagstitel.

Titel III.

Kostnaderna för fortifikationens övningar hava efter genomförd härordning beräknats uppgå till 186,000 kronor. Därutöver hava från och med år 1916 under denna titel beräknats kostnaderna för en stabskurs för underofficerare vid fortifikationen med 3,000 kronor vartannat år eller sålunda 1,500 kronor för år. Titeln slutsumma skulle härigenom komma att uppgå till 187,500 kronor. Då titeln för år 1918 upptagits med 177,000 kronor, återstår alltså 10,500 kronor, vilket belopp nu å densamma beräknats.

Under denna titel ha vidare för år 1919 upptagits kostnaderna för flygtillägg, beräknade till 100,000 kronor årligen. Dessa kostnader hava förut bestritts under förskottstitel. Motsvarande belopp har även äskats å tilläggsstaten för år 1918.

Titel III kommer följaktligen att upptaga en ökning å sammanlagt 110,500 kronor.

Titel IV.

Enligt de för 1914 års senare riksdag framlagda kostnadsberäkningarna skulle denna titel efter genomförd härordning upptagas med 127,500 kronor. Av detta belopp återstå ännu 7,900 kronor att uppföra å titeln.

Den nu för år 1919 beräknade ökningen avser sistnämnda summa.

Den av Eders Kungl. Maj:t sålunda begärda ökningen å detta anslag, utgör, fördelad på de särskilda titlarna:

Titel I	kronor 119,100: —
Titel II	» 800: —
Titel III	» 110,500: —
Titel IV	» 7,900: —
	<hr/>
	eller tillhopa kronor 238,300: —

Då riksdagen icke funnit anledning till erinran mot vad Eders Kungl. Maj:t rörande detta anslag föreslagit, har riksdagen ökat ordinarie reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommendantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel, nu 1,871,350 kronor, med 238,300 kronor till 2,109,650 kronor.

3:o) Under punkt 49 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommendantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst, 711,200 kronor.

Anslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommendantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel har såväl för åren 1917 och 1918 som för år 1919 beräknats utan hänsyn till de högst avsevärda prisstegringar, som under den rådande kristiden inträtt på materialier av olika slag, samt till de tid efter annan höjda arbetslönerna.

Eders Kungl. Maj:t har med anledning härav å extra stat för år 1919 begärt anvisande av ett belopp å 711,200 kronor enligt följande specificering:

Titel I.

Merkostnader för vissa underhållsarbeten (33 procent av ordinära kostnader) kronor 489,000: —

Transport kronor 489,000: —

	Transport kronor 489,000: —	
Ökade underhållskostnader för vissa fästningsverk	» 17,200: —	
Underhåll av befästningsar- beten i Boden	» 41,000: —	kronor 547,200: —
Titel II.		
Ökade bränsle- och belysningskostnader m. m. i Boden	» 73,000: —	
Titel III.		
Ökade kostnader för fortifikationens övningar...	» 19,000: —	
Titel IV.		
Ökade underhållskostnader för fortifikations- materiel, med undantag av flygmateriel	» 72,000: —	
	<u>Summa kronor 711,200: —</u>	

Å tilläggsstat för år 1918 har Eders Kungl. Maj:t vidare äskat ett belopp av 594,600 kronor, beräknat efter i huvudsak samma grunder som beträffande 1919 års förstärkningsanslag och enligt följande fördelning:

Titel I	kronor 512,000: —
Titel III	» 17,000: —
Titel IV	» 65,600: —
	<u>Summa kronor 594,600: —</u>

Riksdagen får anmäla, att riksdagen med bifall till Eders Kungl. Maj:ts i denna punkt framlagda förslag till *förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommendantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel* å extra stat för år 1919 anvisat ett förslagsanslag, högst, 711,200 kronor.

4:o) Eders Kungl. Maj:t har under punkt 55 föreslagit riksdagen att för beredande av ökat förrådsutrymme för arméns reglementerade fordon bevilja ett anslag av 710,000 kronor samt därav å extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 355,000 kronor.

Ifrågavarande anslag avser att bereda erforderligt utrymme för arméns reglementerade fordon, vilka för närvarande i ganska stor

omfattning måste förvaras antingen under bar himmel, till skada för den dyrbara materielen, eller i förhyrda lokaler, vilka i längden föranleda större kostnader, än nödortfuga nybyggnader kräva.

Kostnaderna uppgå till

för sommarfordon och kulsprutefordon	kronor 530,000: —
» vinterfordon	» 180,000: —
	<hr/>
	Summa kronor 710,000: —

Av den sålunda beräknade summan har hälften eller 355,000 kronor ansetts böra ställas till förfogande redan under innevarande år och följaktligen upptagas å tilläggsstat för samma år. Återstoden skulle anvisas å extra stat för år 1919.

I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen för beredande av *ökat förrådsutrymme för arméns reglementerade fordon* beviljat ett anslag av 710,000 kronor samt därav å extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisat ett belopp av 355,000 kronor.

5:o) Under punkt 62 av denna huvudtitel har Eders Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlätas angående anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang, tillsvidare under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1919 beräkna ett belopp av 700,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:ti en till riksdagen avlåten, den 25 januari 1918 dagtecknad proposition (nr 51), under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att för anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang bevilja ett anslag av 2,275,200 kronor samt därav å extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 400,000 kronor.

Ett synnerligen viktigt led i arbetet på kasernhygienens förbättrande har ansetts vara anordnande inom kasernetablissemangen av särskilda rum, i vilka torkning av våta uniformspersedlar och skodon kan äga rum och vilka vid behov jämväl kunna användas för desinfektionsändamål. Dylika torkrum äro redan inrättade vid de etablissemang, för vilka ritningar uppgjorts efter år 1906. I de äldre kasernerna däremot, varest torkrum saknas, är man i allmänhet hänvisad till att förvara de efter dagens övningar mången gång genomvåta och nedsölade munderingspensedlarna i manskapslogementen, där de i hög grad bidraga till luftens förskämning och på grund av den för ändamålet alltför låga

temperaturen icke hinna fullständigt torka till påföljande dag, då de åter skola tagas i bruk. Sedan numera en avsevärd del av de värnpliktigas första tjänstgöring förlagts till den kallare årstiden, har behovet av torkrum givetvis gjort sig i än högre grad gällande. Enligt vad generalfältläkaren meddelat, utgör anordnandet av torkrum vid kasernetablissemangen en av de allra viktigaste åtgärderna för nedbringande av den bland arméns manskap och värnpliktiga höga sjuklighetsprocenten.

Jämväl ur synpunkten av en förbättrad persedelvård med därav följande förlängd hållbarhet hos persedlarna har inrättande av särskilda torkrum i kasernetablissemangen befunnits önskvärt.

Dessa torkrum skulle enligt departementschefens förslag, där så lämpligen kunde ske, anordnas genom särskild tillbyggnad. I andra hand skulle den utvägen tillgripas, att för ändamålet toges i anspråk redan befintliga lokaler, såsom underofficersbostäder eller dagrum, i vilket fall nybyggnad i stället borde äga rum för ersättande av den sålunda uppkomna utrymmesbristen. Därigenom komme även det av riksdagen uttalade önskemålet om likformig inkvartering för arméns underofficerare att bliva i så måtto tillgodosett, att 22 gifta sergeanter kunde erhålla inkvartering med 2 rum och kök.

Enligt den uppgjorda kostnadsberäkningen skulle för ändamålet erfordras ett belopp av 2,275,200 kronor. Av nämnda kostnad, vars täckande av statsfinansiella skäl ansetts lämpligen böra fördelas på flera år, har ett belopp av 700,000 kronor beräknats vara i första hand erforderligt, därav 400,000 kronor skulle upptagas i riksstaten för år 1919, medan 300,000 kronor, med hänsyn till angelägenheten av att snarast möjligt kunna påbörja dessa arbeten, ansetts böra utgå redan under år 1918 och för sådant ändamål upptagas å tilläggsstaten för samma år.

Riksdagen, som, med hänsyn till den av departementschefen i ämnet förebragta utredningen rörande behovet av torkrum i kasernerna, ansett sig böra biträda förevarande förslag, får anmäla, att riksdagen för *anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang* beviljat ett anslag av 2,275,200 kronor samt därav å extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisat ett belopp av 400,000 kronor.

6:o) Uti punkt 77 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att minska ordinarie reservationsanslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar, nu 939,516 kronor, med 131,265 kronor till 808,251 kronor.

Enligt grunderna för 1914 års härordning erfordras lejning av hästar under viss tid av året såväl för artilleriets, ingenjörtruppernas

och trängens övningar som för infanteriets och kavalleriets kulsprute-tjänst. Anslagets storlek beräknas med hänsyn till dels det vid de särskilda truppförbanden erforderliga antalet hästlejningsdagar, dels ett i förhållande till lejnningstidens längd och vissa andra förhållanden beräknat lejningspris för dag.

Beräkningen av det för år 1919 erforderliga anslagsbeloppet i fråga om verkliga lejningskostnader framgår av följande sammanställning:

Truppslag m. m.	Antal lejningsdagar	Lejningskostnader, tillhopa	Anm.
		Kr.	
Infanteriet	24,892	72,002	*) Bestridas av reservationer å anslaget.
Kavalleriet	2,800	9,800	
Artilleriet	151,542	530,397	
Ingenjörtrupperna.....	52,426	126,052	
Trängen	24,000	60,000	
Intendentsdepartementet.....	7,000	— *)	
Summa	262,660	798,251	

Härvid har i enlighet med förut tillämpade grunder beräkningen verkställtts efter ett pris av 2 kronor för längre och 3 kronor 50 öre för kortare lejnningstid.

Å detta anslag hava därjämte ansetts numera böra beräknas vissa kostnader enligt § 72 i fredsavlöningsreglementet för armén, däri stadgas, att därest officer, som icke enligt stat åtnjuter gottgörelse för tjänstehäst, genom generalorder eller, undantagsvis, med arméfördelningschefs begivande, kommenderas beriden till tjänstgöring och han icke göres beriden å kronan tillhörig häst, han skall åtnjuta gottgörelse för hästlega med 6 kronor om dagen och för furage, därest icke dylikt kostnadsfritt tillhandahålles honom, med 1 krona om dagen. Härav uppkommande kostnader skola av arméförvaltningen förskjutas och till ersättande hos Eders Kungl. Maj:t anmälas.

I enlighet med principerna för förskottsväsendets avveckling hava dessa kostnader, vilka förut utgått under förskottstitel, nu av Eders Kungl. Maj:t föreslagits till uppförande å riksstaten.

För såväl år 1918 som år 1919 har ett belopp av 10,000 kronor upptagits för ändamålet.

Ordinarie hästlejningsanslaget bör alltså för år 1919 uppföras med (798,251 + 10,000 =) 808,251 kronor.

På grund av de för närvarande rådande höga lejningsprisen, vilka med största sannolikhet kunde antagas fortfarande kvarstå en tid framåt, har emellertid en förstärkning även av detta anslag ansetts nödvändig. Av utredningen i ärendet framgår härvid, att lejningsprisen under 1917 års repetitionsövningar vid infanteriet i vissa fall uppgått ända till 25 kronor per häst och dag, under det att å det ordinarie anslaget beräknats ett högsta lejningspris av 3 kronor 50 öre per häst och dag.

Med hänsyn härtill har departementschefen haft under övervägande om icke för lejningskostnadernas nedbringande kunde vid de vanliga truppövningarna tagas i anspråk en del hästar, som under åren 1914 och 1915 inköpts eller kvarhållits för att användas vid tjänstgöring till skydd för rikets neutralitet. För detta ändamål hava 1,600 dylika hästar ansetts kunna disponeras. Då försök i mindre omfattning med utbyte av lejda hästar mot inköpta sådana redan en tid pågått, hava nyssnämnda hästar befunnits lämpligen kunna användas för utvidgning av de påbörjade försöken.

Ehuru genom dessa försök en del lejningskostnader besparas, erfordras dock, sedan en del av reservationerna å anslaget även tagits i bruk för bestridande av de ökade kostnaderna, å tilläggsstat för år 1918 600,000 kronor och för år 1919 ytterligare 700,000 kronor såsom förstärkning av anslaget. Till grund för uträkningen av dessa belopp har lagts ett medelpris av 10 kronor i lejningskostnad för häst och dag.

Riksdagen har icke funnit anledning till erinran mot sättet för beräkningen av ifrågavarande anslag.

Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts i denna punkt framlagda förslag har riksdagen alltså minskat ordinarie reservationsanslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar, nu 939,516 kronor, med 131,265 kronor till 808,251 kronor.

7:o) Under hänvisning till vad riksdagen under närmast föregående punkt anfört får riksdagen anmäla, att riksdagen, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag, till *förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar* å extra stat för år 1919 anvisat ett förslagsanslag, högst, 700,000 kronor.

8:o) Eders Kungl. Maj:t har under punkt 82 av denna huvudtitel föreslagit riksdagen att i riksstaten för år 1919 under fjärde huvudtiteln uppföra ett nytt ordinarie anslag å 200,000 kronor, benämnt »Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, förslagsanslag».

Ifrågavarande förslagsanslag är avsett för bestridande av kommittékostnader, till vilka medel förut av Eders Kungl. Maj:t anvisats under förskottstitel, men vilka nu i samband med avvecklingen av förskottsväsendet ansetts böra utgå från särskilt härför avsett anslag.

För ändamålet har i såväl 1918 års tilläggsstat som 1919 års riksstat beräknats ett belopp av 200,000 kronor.

Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts i denna punkt framlagda förslag har riksdagen i riksstaten för år 1919 under fjärde huvudtiteln uppfört ett nytt ordinarie anslag å 200,000 kronor, benämnt »Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, förslagsanslag».

1918 års tilläggsstat.

9:o) Uti den till riksdagen den 14 januari 1918 avlåtna propositionen med förslag till tilläggsstat för år 1918 (nr 2) har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, i punkten 1 under fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen att för beredande av avlöningstillägg åt en kanslisekreterare i lantförvarsdepartementet å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst, 1,200 kronor.

Riksdagen, som enligt vad under punkt 1:o) här ovan anmälts beviljat ifrågavarande anslagspost för år 1919, har ansett sig böra jämväl för år 1918 anvisa densamma.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för beredande av *avlöningstillägg åt en kanslisekreterare i lantförvarsdepartementet* å tilläggsstat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag, högst, 1,200 kronor.

10:o) Under punkt 5 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för anordnande av en central beklädnadsverkstad för armén å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 325,000 kronor.

En centralisering av arméns uniformstillverkning har enligt vunnen erfarenhet befunnits i ekonomiskt hänseende ställa sig synnerligen förmånlig, på samma gång som därigenom skulle kunna vinnas åtskilliga betydande fördelar jämväl i andra hänseenden. Bland sådana fördelar må nämnas större trygghet för att persedlarna bliva i behörig tid färdigställda, större möjlighet att vid behov forcera driften, en fastare och mera enhetlig organisation av hela den ifrågavarande tillverkningen samt ökade utsikter att förvärva fullt kompetent arbetsledning och yrkesskickliga arbetare med därav följande förbättringar i avseende å de tillverkade persedlarnas snitt och utförande.

Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag avser att i sådant syfte, efter inköp av fastigheten nr 15 i kvarteret Knoppen inom Kungsholms församling med adressnummer 77 vid Fleminggatan i Stockholm, anordna en central beklädnadsverkstad i denna fastighet. För sådant ändamål har arméförvaltningens intendentsdepartement redan träffat förberedande avtal med ägaren till fastigheten om försäljning av densamma för ett pris av 480,000 kronor.

Kostnaderna för erforderliga ändrings- och reparationsarbeten hava beräknats till 150,000 kronor, sålunda fördelade:

Förändrings- och reparationsarbeten, inberäknat vatten- och avloppsledningar.....	kronor	110,000: —
Värmeledningens omläggning till varmvattensystem	»	20,000: —
Elektrisk belysnings- och kraftinstallation för ernående av förbindelse med stadens elektricitetsnät, med avdrag för värdet av befintlig materiel och realiserbar dynamo m. m.....	»	5,000: —
Oförutsedda utgifter	»	10,000: —
Kontroll och ritningar	»	5,000: —

Summa kronor 150,000: —

Sammanlagda kostnaderna för anordnandet av ifrågavarande beklädnadsverkstad skulle alltså belöpa sig till 630,000 kronor.

För bestridandet av nämnda utgift skulle i första hand kunna tagas i anspråk de genom den sålunda skedda centraliseringen av uniformstillverkningen å ordinarie munderingsanslaget uppkommande besparingar. Från nämnda anslag skulle för ändamålet böra utgå ett belopp av 305,000 kronor, motsvarande den beräknade besparingen under en tid av ett år. Till täckande av återstoden, 325,000 kronor, skulle erfordras särskilt anslag, vilket av flera skäl ansetts böra finnas tillgängligt å tilläggsstat för innevarande år.

Riksdagen, som funnit sig böra bifalla vad sålunda föreslagits, får anmäla, att riksdagen för *anordnande av en central beklädnadsverkstad för armén* å tilläggsstat för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 325,000 kronor.

11:o) Under hänvisning till vad riksdagen under punkt 2:o) här ovan anfört, får riksdagen anmäla, att riksdagen i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts under punkt 8 framställda förslag för bestridande av *kostnader för mindre byggnaders uppförande eller ombyggnad* å tilläggsstat för år 1918 beviljat ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

12:o) Under åberopande av vad riksdagen under punkt 2:o) här ovan anført, får riksdagen anmäla, att riksdagen i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts uti punkt 9 under fjärde huvudtiteln av förevarande proposition gjorda förslag för bestridande av kostnader för *flygtillägg* å tilläggsstat för år 1918 beviljat ett förslagsanslag av 100,000 kronor.

13:o) Med hänvisning till vad riksdagen under punkt 3:o) här ovan anført, får riksdagen anmäla, att riksdagen, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag i punkt 10 under fjärde huvudtiteln av förevarande proposition, till *förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommendantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel* å tilläggsstat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag, högst, 594,600 kronor.

14:o) Under punkt 12 av fjärde huvudtiteln av förevarande proposition har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för återuppförande av ett nedbrunnet exercishus vid Dalregementet å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 85,000 kronor.

Vid Dalregementets kasernetablissemang i Falun fanns intill år 1915 endast ett exercishus. Enligt 1914 års härordningsbeslut skola de till södra delarna av landet förlagda truppförbanden under viss del av vintern förläggas till landets norra delar i och för erhållande av särskild vinterutbildning. I och för ordnandet av dylik vinterförläggning av vissa truppförband vid Dalregementet uppfördes därstädes år 1915 ytterligare ett exercishus. Den 23 april 1917 nedbrann regementets gamla exercishus.

För att kontingenter från främmande truppförband fortfarande skola kunna vintertid förläggas till Dalregementets kasernetablissemang, har det ansetts nödvändigt att snarast återuppföra det nedbrunna exercishuset. Enligt vad som meddelats, kunde den gamla grunden härvid användas. Byggnadskostnaderna kunde därför enligt verkställd beräkning begränsas till 85,000 kronor.

Riksdagen, som icke funnit något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förslag under denna punkt, får anmäla, att riksdagen för *återuppförande av ett nedbrunnet exercishus vid Dalregementet* å tilläggsstat för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 85,000 kronor.

15:o) Under punkt 13 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för uppförande av arbetarbostäder vid Åkers krutbruk å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 215,000 kronor.

Den 23 september 1915 anvisade Eders Kungl. Maj:t 475,000 kronor för utvidgning av verksamheten vid Åkers krutbruk. Enligt planen för denna utvidgning skulle därvid bland annat uppföras sju nya arbetarbostäder för en beräknad kostnad av 175,000 kronor. På grund av den efter kostnadsberäkningarnas uppgörande inträffade avsevärda stegringen av såväl arbets- som materialpriser har emellertid nämnda belopp visat sig otillräckligt, vadan hittills endast tre arbetarbostäder kunnat uppföras. För den uppgjorda planens fullföljande skulle nu erfordras ett ytterligare belopp av 215,000 kronor.

Med hänsyn till de nuvarande otillfredsställande inkvarteringsförhållandena vid krutbruket och dessas ogynsamma inverkan på möjligheten att därstädes erhålla lämpliga arbetare, har det ansetts vara av stor vikt, att ifrågavarande byggnadsarbeten snarast slutfördes, desto mera som behovet av de föreslagna arbetarbostäderna icke vore tillfälligt.

Riksdagen, som ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen för *uppförande av arbetarbostäder vid Åkers krutbruk* å tilläggsstat för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 215,000 kronor.

16:o) Under hänvisning till vad riksdagen uti punkt 4:o) här ovan anfört, får riksdagen anmäla, att riksdagen, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag uti punkt 14 under fjärde huvudtiteln av förevarande proposition, för *beredande av ökat förrådsutrymme för arméns reglementerade fordon* å tilläggsstat för år 1918 såsom reservationsanslag anvisat ett belopp av 355,000 kronor.

17:o) Under punkt 15 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för bestridande av uppkommande merkostnader för anordnande av värmeledning och vattenklosetter inom generalstabens byggnad å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 48,600 kronor.

1914 års senare riksdag medgav, att för anordnande av värmeledning och vattenklosetter inom generalstabens byggnad m. m. för en beräknad kostnad av 33,405 kronor finge tagas i anspråk dels 16,200 kronor av det för vidtagande av eldsäkerhetsanordningar i krigsarkivets lokaler inom samma byggnad å extra stat för år 1913 anvisade anslaget, dels ock 17,205 kronor av fjärde huvudtiteln allmänna besparingar.

Sedan vissa av ifrågavarande arbeten kommit till utförande för en sammanlagd utgiftssumma av 9,974 kronor 27 öre, hava kostnaderna för återstående arbeten på grund av dyrtiden beräknats uppgå till 72,030 kronor 73 öre.

Med hänsyn till behovet av de beslutade anordningarnas snara vidtagande hava medel för ändamålet ansetts böra anvisas å tilläggsstaten för år 1918.

Riksdagen, som funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag under denna punkt, får anmäla, att riksdagen för bestridande av uppkommande *merkostnader för anordnande av värmeledning och vattenklosetter inom generalstabens byggnad* å tilläggsstat för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 48,600 kronor.

18:o) Under punkt 16 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för verkställande av vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 91,025 kronor.

Av det sålunda begärda anslagsbeloppet skulle användas till anordnande av lämpligare lokal för den venerska polikliniken och polikliniken för öron- och ögonsjukdomar	kronor 25,000: —
till ombyggnad av stenpaviljongen och dennas inredning till logement för manskap m. m.	» 33,000: —
till omändring av chefsläkarens och sjukhusläkarens bostäder till bostäder och matsal för sköterskor...	» 2,000: —
till anordnande av sköterskornas matsal till bostad åt väbeln	» 300: —
till omläggning av den elektriska belysningen	» 5,050: —
till anordnande av vattenklosetter i stora sjukhuset	» 17,400: —
<hr/>	
eller tillhopa, kronor	82,750: —

varjämte med hänsyn till möjligen inträffande prisstegringar beräknats en kostnadsförhöjning å 10 % med	» 8,275: —
<hr/>	
alltså sammanlagt kronor	91,025: —

De föreslagna åtgärderna hava befunnits vara nödvändiga, för att sjukvården å sjukhuset skall kunna åtminstone nödtorftigt ombesörjas. Med hänsyn härtill har det äskade beloppet ansetts böra uppföras redan å tilläggsstat för år 1918.

Riksdagen, som icke funnit något att häremot erinra, har för verkställande av *vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm* å tilläggsstat för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 91,025 kronor.

19:o) Ut i en till riksdagen avlåten, den 25 januari 1918 dagtecknad proposition nr 52 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, under förutsättning att det av Eders Kungl. Maj:t för anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang av riksdagen äskade anslag av 2,275,200 kronor varder av riksdagen beviljat, därav å tilläggsstat för år 1918 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 300,000 kronor.

Under hänvisning till vad riksdagen under punkt 5:o) här ovan anfört, får riksdagen anmäla, att riksdagen för *anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang* å tilläggsstat för år 1918 såsom reservationsanslag anvisat ett belopp av 300,000 kronor.

20:o) Under hänvisning till vad riksdagen under punkt 6:o) här ovan anfört, får riksdagen anmäla, att riksdagen, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts under punkt 23 av fjärde huvudtiteln av förevarande proposition gjorda förslag, för bestridande av *kostnader enligt § 72 av löningsreglementet för armén* å tilläggsstat för år 1918 beviljat ett förslagsanslag av 10,000 kronor.

21:o) Under återopande av vad riksdagen här ovan under punkt 6:o) anfört, får riksdagen anmäla, att riksdagen, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag under punkt 24, till *förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar* å tilläggsstat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag, högst, 600,000 kronor.

22:o) Under punkt 25 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för bestridande av kostnader för tryggnad av rikets neutralitet under år 1918 å tilläggsstat för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst, 18,365,000 kronor.

För bestridande av neutralitetskostnader efter 1916 års utgång anvisade nästlidet års riksdag i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom framställda förslag å innevarande års riksstat under fjärde huvudtiteln tillhopa 48,500,000 kronor, därav 24,975,000 kronor för egentliga neutralitetskostnader och 23,525,000 kronor för täckande av kostnaderna för materielanskaffningar, för vilka medel under förskottstitel redan blivit av Eders Kungl. Maj:t anvisade.

Det för egentliga neutralitetskostnader beräknade beloppet var av Eders Kungl. Maj:t avsett endast för år 1917. Riksdagen ansåg emellertid, att enligt de av Eders Kungl. Maj:t verkställda beräkningarna medlen skulle räcka även någon tid in på år 1918, för den händelse världskriget ännu vid denna tidpunkt skulle göra särskild neutralitetsvakt nödvändig.

Uppgjorda beräkningar angående neutralitetskostnaderna vid lantförsvaret för innevarande år hava givit vid handen, att för ändamålet skulle erfordras ett anslag av 18,365,000 kronor.

Under förevarande punkt har departementschefen, under framhållande att nyssnämnda belopp endast utgjorde en beräknad kostnad, bland annat, anfört följande:

»Vid lantförsvaret hava, liksom vid marinen, åtskilliga icke oväsentliga inskränkningar i neutralitetsvakten blivit under den sista tiden vidtagna. Såväl med hänsyn till nödvändigheten att i största möjliga mån begränsa och lindra de personliga uppoffringar, som neutralitetsvakten förorsakar dem, vilka inkallas till tjänstgöring, som ock ur kostnadssynpunkt är det givetvis av synnerlig vikt, att neutralitetsvakten icke utsträcket utöver vad som måste anses vara av förhållandena oavvisligen påkallat. Jag kommer följaktligen även för framtiden att hava min uppmärksamhet oavlåtligen riktad på möjligheten att åstadkomma ytterligare begränsningar i de dispositioner, som för tryggande av neutraliteten inom lantförsvaret vidtagits.»

Sedan riksdagens vederbörande utskott tagit del av de till denna punkt hörande hemliga handlingar, har riksdagen, som funnit vad departementschefen i ärendet anfört stå i överensstämmelse med de synpunkter, riksdagen tidigare framhållit, icke funnit något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag. Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för bestridande av *kostnader för tryggande av rikets neutralitet under år 1918* å tilläggsstat för samma år beviljat ett förslagsanslag, högst, 18,365,000 kronor.

23:o) Under hänvisning till vad riksdagen under punkt 8:o) här ovan anfört, får riksdagen anmäla, att riksdagen med bifall till Eders Kungl. Maj:ts uti punkt 27 av fjärde huvudtiteln uti förevarande proposition framställda förslag för bestridande av *kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat för år 1918 beviljat ett förslagsanslag av 200,000 kronor.

Stockholm den 19 april 1918.

Med undersätlig vörndnad.